

teli, skozi ti dve dobi slovenske slovstvene znanosti prinesel v naš čas marsikaj tvor-
nega še iz njene Kidričeve in Prijateljve ere, temu pa dodal tudi marsikaj novega in
pretehtano izvirnega. Do zadnjega je ohranil tudi voljo in zmožnost za sodelovanje z
mlajšimi literarnozgodovinskimi generacijami.

Njegova usoda nosi na sebi še neko posebno znamenje. Večji del svojih znanstvenih
in učiteljskih let je prebil na drugih jugoslovanskih univerzah, najprej v Skopju, zatem
v Zagrebu. Tam je bil učitelj in ambasador slovenskega jezika, literature in kulture. Pa
ne samo to. Scela se je vključil v tamkajšnje univerzitetno, društveno in družabno
življenje ter postal in ostal njegov vidno dejaven del vse do upokojitve, ko se je vrnil
v Ljubljano. Vračal se je z muko rahle odtujenosti, vendar dela voljan in ves zavzet
za svojo žal poslednjo nalogo, za Slovenski biografski leksikon, ki pa mu ga ni bilo
dano dokončati in ob njem je ugasnil kmalu za Alfonzom Gspanom.

Slavistično društvo ga je pred desetletjem povabilo v uredništvo znanstvene revije,
kjer je sodeloval do zadnjega, in se mu v mejah svojih skromnih možnosti z imenovanjem
za častnega člana komajda simbolično oddolžilo za njegovo premalo priznano delo.

Naj ostane med nami v svojem delu in v našem spominu!

Slavistično društvo Slovenije

A. V. ISAČENKO KOT SLOVENIST

Aleksander Vladimirovič Isačenko je umrl. Umrl je jezikoslovec in literarni zgodovinar,
ki je prehodil bogato znanstveno razvojno pot od mladogramatike preko strukturalizma
praške in francoske šole tja do generativnih in transformacijskih metod. Težko je z
enim pogledom objeti že vsa področja, kjer je deloval. Od mnogih slovanskih jezikov:
ruščine, slovenščine, češčine, slovaščine, stare cerkvene slovanščine in to iz različnih
zornih kotov: zgodovinsko, fonološko, slovnično in leksikološko, preko sodobne nem-
ščine pa do literarnih zgodovin različnih slovanskih narodov, metrike in poetike ter
slovarskega dela. Ta spominski članek naj opozori le na tisti del njegovega znanstve-
nega snovanja, ki je bilo posvečeno slovenščini in Slovencem.

Usoda ga je kot otroka ruskih emigrantov — rojen je bil 1910 v Petrogradu — zanesla
v Celovec. Nedvomno mu je slovenščina prirasla k srcu že tedaj. Ne toliko zato, ker
bi mu nemščina delala težave — mati mu je bila nemškega rodu, z Baltika — ampak
ker je verjetno med Slovenci našel marsikaj sorodnega svoji ruski duši. Kako se mu
je slovenščina priljubila, kaže tudi sklep, da se bo po končani gimnaziji v Celovcu
vpisal na slavistiko. Na Dunaju je študiral pri Trubeckoju, Geigerju, Kretschmerju in
Jellineku. Tudi za disertacijo si je izbral tezo s slovensko temo »Slovenska narečja v
Podjunji« (1933). O tej snovi, o slovenskih narečjih na Koroškem je pisal tudi v vodilni
slavistični reviji tistega časa na zahodu, v »Revue des études slaves« (1935/36). Iz teh
študij se je dokončno izoblikovala knjiga »Narečje vasi Sele na Rožu« (1939), prvo slo-
vensko delo, ki je dosledno izpeljalo fonološko gledanje na jezik, kot je to učil Tru-
beckoj, obenem pa vneslo v slovensko dialektologijo marsikaj novega.

Razen za slovenska narečja se je Isačenko tisti čas zanimal tudi za slovenski verz.
V Pragi, kjer je delal kot knjižničar, se je seznanil s pogledi praškega lingvističnega
krožka. Njihove ideje je skušal uresničiti pri preučevanju slovenske vezane besede.
Tako je nastala najprej razprava o slovenskem peterostopnem jambu (1937) nato še
druga njegova knjiga, napisana v slovenščini, »Slovenski verz« (1939, druga izdaja 1975).
Tudi to je bilo prvo delo take vrste pri Slovencih. Skušal je s prijemi formalistične
šole spoznati zakonitosti slovenske verzifikacije.

Ko ga je usoda zopet prisilila, da je zapustil kraj, kamor se je nastanil — od 1935 je
bil lektor za ruščino na Dunaju — se je Isačenko zatekel v Slovenijo. Bilo je to ob
priključitvi Avstrije Nemškemu rajhu 1938. V Ljubljani je dobil mesto privatnega do-
centa za slovansko jezikoslovje na Filozofski fakulteti. Tu je nadaljeval svoje znan-
stveno delo. Izdal je nekaj svojih del ter aktivno, s članki in ocenami sodeloval v

»Slovenskem jeziku«, glasilu Slavističnega društva. Med drugim je skušal Slovence približati svojo materinščino, ruščino. Vodil je tečaje ruskega jezika in napisal celo majhen učbenik za začetnike »Ne bojmo se ruščine!« (1939), ki mu je nato dodal še kratko berilo »Berimo rusko« (1941).

Tudi ko ga je, tik pred vojno, življenje odvedlo na Slovaško, njegovo zanimanje za Slovence ni ponehalo. V Bratislavi je objavil knjigo »Jezik in izvor Brižinskih spomenikov« (1943), knjigo, ki je pri Slovencih izzvala veliko hude krvi. V njej je skušal dokazati, da je ta slovenski spomenik v resnici slovaški in da je le neposreden odmev delovanja Cirila in Metoda na Moravskem.

Nato se Isačenko za nekaj časa ni ukvarjal več s slovenskimi vprašanji. K njim se je vrnil šele 1957. Pri preučevanju zgodovine ruskega jezika je naletel na zanimivo osebnost Žige Herbersteina, doma iz Vipave, ki je pri svojih diplomatskih misijah v Rusiji v XVI. stoletju uporabljal tudi slovenščino. Sledove te dejavnosti je raziskal in opisal Isačenko v vrsti člankov, od katerih je zadnji izšel lani v Nahtigalovem zborniku.

Kot dober poznavalec slovenščine, se je v zadnjih letih večkrat loteval tudi ocenjevanja nekaterih knjig, ki so se ukvarjale s tem jezikom, še posebej z njenimi narečji.

Kakšen odnos je imel do slovenščine, izpričuje tudi naslednja podrobnost. Ko se je po nekajletnem bivanju v Ameriki — po dogodkih 1968 na Češkem je odšel v Los Angeles — vrnil v Celovec, je bil med ustanovitelji celovške visoke šole, predhodnice današnje celovške univerze. Kot vodja stolice za splošno in slovansko jezikoslovje je poskrbel, da so v program te univerze vključili tudi študijsko skupino slovenski jezik in književnost. Prav tako je njegova zasluga, da je omogočil ljubljanskim jezikoslovcem in literarnim zgodovinarjem predavati študentom celovške univerze.

Še na eno področje delovanja A. V. Isačenka bi rad opozoril. Štejemo ga lahko za začetnika sociolingvistike pri Slovencih. Njegov članek »O večjezičnosti« (Slovenski jezik 1938) je prvo delo, ki se ukvarja z enim od pomembnih vprašanj sociolingvistike, z bilingvizmom. V njem je pokazal zanimivo jezikovno situacijo na stiku dveh jezikov: slovenščine in nemščine, vsakega s svojimi podsistemi, narečji.

Kot vidimo, se je A. V. Isačenko loteval mnogih vprašanj slovenščine. Marsikdaj jih ni rešil najbolje. Vendar so bila njegova dela vedno pobuda za nadaljnja raziskovanja pri nas. Tako so ob Isačenkovem »Slovenskem verzu« nastale raziskave Antona Ocvirka o slovenskem verzu, ob polemiki o izvoru Brižinskih spomenikov pa so nastale številne razprave in celo nova, Kolarič—Pogačnikova teorija o nastanku teh zapiskov. Verjetno bi prispevek A. V. Isačenka k znanosti sploh in slovenski posebej bil še večji, če bi ga nemila usoda ne gnala tako po svetu.

S smrtjo A. V. Isačenka smo Slovenci izgubili prijatelja, slovenščina pa dobrega poznavalca in preučevalca.

Matej Rode
Gimnazija v Celju

BOHUSLAV HAVRÁNEK (1893—1978)

V marcu letošnjega leta je češko jezikoslovje izgubilo znanstvenika velikih razsežnosti, katerega dela so prerasla češke okvire in postala last mednarodne lingvistične znanosti.

Akademik Bohuslav Havránek je zapustil izredno obsežno znanstveno delo. Že kot študent slovanske in klasične filologije ter indoevropistike na Karlovi univerzi v Pragi je postal sodelavec v uredništvu velikega češkega slovarja pri takratni Akademiji znanosti in umetnosti in na osnovi izkušenj pri delu s slovarjem objavil l. 1919 svoj prvi strokovni članek. Od prve publicirane enote sega Havránkova ustvarjalnost prav do njegove smrti; drugo številko revije Slovo a slovesnost 1978 uvaja namreč akademiku Bohuslavu Havráнку posvečen nekrolog in med kronikalnimi zapisi je v tej številki